

naša smer

Stena z žlahtno zgodovinsko patino

Zajeda Šit

✍ Mitja Košir 📷 Boris Strmšek

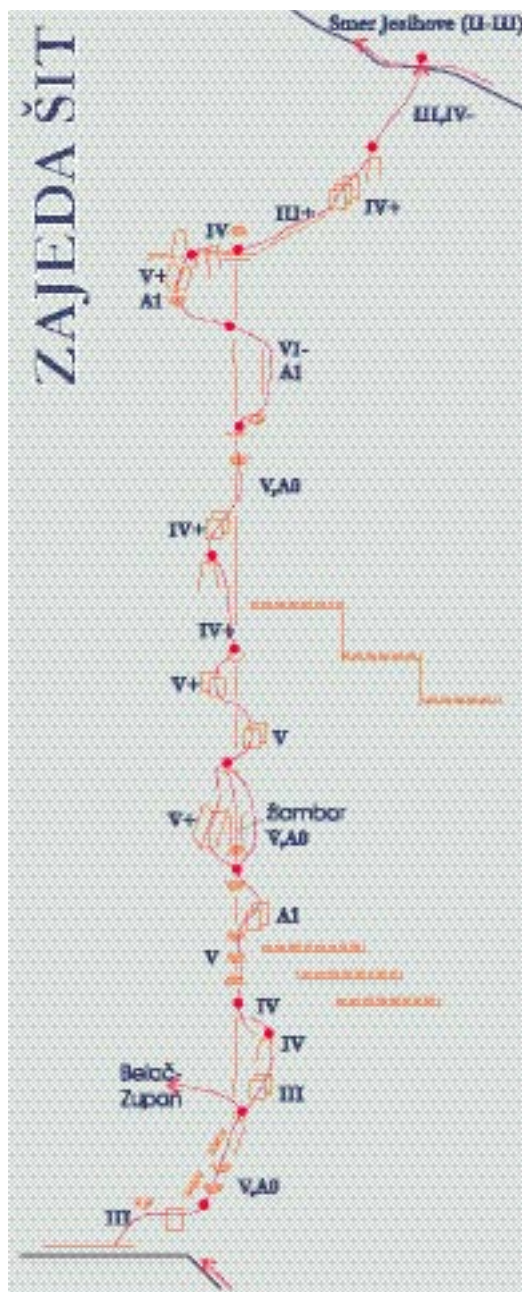
Seveda gre Jalovcu v zatrepu Planice prvenstvo v lepoti in postavi, stenam od Mojstrovk in Travnika do Šit pa v resnosti in nepristopnosti. Jalovec je v srcih tistih, ki imajo gore radi, simbolni lik, ne nazadnje ga imamo celo v grbu naše planinske organizacije; v divje obzidje severnih sten Mojstrovk, Travnika in Šit pa so zazrti le alpinisti. Njim začne srce hitreje utripati, ko začno misliti na smeri s pridihom »večnosti«, kakršne so Steber revežev v Veliki Mojstrovki, Varianta in Pehar (Aschenbrenner) v Travniku, Belač-Zupanova v Šitah, Steber Šit, Zajeda, JLA. S temi klasičnimi vzponi »v žepu« je alpinist nekoč stopil v »mojstrski ceh«, veliko pa pomenijo še danes, seveda če so preplezane v drugačnih razmerah in pod taktirko drugačnega ocenjevanja. Zimsko, solistično, prosto, celo v sestopu ... Vendar njihova imena ohranjajo veljavo, ki jim jo potrjuje alpinistična zgodovina.

V tem obzidju nad Planico so Šite nekaj posebnega. Najprej so gora brez pravega vrha, ki ji Trentarji z juga pravijo Rob Velike Dnine (2234 m) in komaj opazno štrli iz dolgega grebena nad razbitimi pobočji Velike Dnine. Povsem drugače je na severu, proti kateremu se v eni sami, nepretrgani navpičnosti spušča stena samih presežnikov. V njej se spoprimemo z najboljšo belo skalo daleč naokoli; težko se odločimo, katere izmed lepih in brez izjeme težkih smeri se bomo lotili, ko stojimo pod eno najbolj »obdelanih« sten v Julijcih; predvsem pa so Šite najbolj slovenske daleč naokoli, saj se v njihovo skalovje ni vpisalo ime nobenega tujega prvenstvenega plezalca, kot denimo v sosednjem Travniku ali Jalovcu. Celo slovenski plezalci, Skalaši, so se stene najprej dotaknili le na njenem zahodnem robu, kjer ima že zelo obrušene zobe (Pavla Jesih, Danilo Kante, Janez Kveder leta 1931). Spečo Trnuljčico so zbudili šele plezalski principi prve povojne dobe.

Njen »tisočletni mir« sta v enem samem dnevu, 13. avgusta 1950, zmotili kar dve navezi. V vzhodnem delu stene sta bila uspešna Rado Kočever in Roman Herlec in s tem, kot piše v Slovenskih stenah Tine Mihelič, za kakšno uro ali dve postala prva plezalca z novo smerjo prek severne stene Šit »v žepu«, kajti še istega dne sta iz osrednjega dela te stene izstopila Marjan Keršič - Belač in France Zupan, ki takrat še

nista vedela, da bo njuna nova smer postala ena najlepših klasičnih smeri v teh ostenjih.

Potem stena ni imela več miru. Le leto pozneje sta v njenem vzhodnem delu z novo prvenstveno uspeła France Avčin in Daro Dolar, leta 1955 pa je severna stena Šit postala »nosilka« dotlej najtežje smeri v naših gorah, težje tudi od slovitega Aschenbrennerja v

Risba: Barbara Žižić

šosednjem Travniku. Avtorja, velika mojstra Igor Levstek in Milan Schara, sta jo zmogla v dveh dneh, 22. in 23. julija 1955, in jo imenovala preprosto Zajeda, ker poteka v območju izrazite, zajedi podobne razčlembe v osrednjem delu stene. Seveda sta bila Igor in Milan le prva, ki jima je uspelo, kajti poskusov v tem delu stene je bilo dotlej veliko, saj so se tam hoteli uveljaviti vsi, ki so v takratnem slovenskem alpinizmu kaj pomenili.

Veljale so tudi ponovitve, ki s posebnimi pogoji veljajo še danes. Prva sta Zajedo junija naslednjega leta (1956) ponovila Aleš Kunaver in Milan Pintar, avgusta istega leta pa Nadja Fajdiga in Ante Mahkota; to je seveda Nadji prineslo tudi prvo žensko ponovitev in veljavo v takratni generaciji slovenskih in (posebno zanjo, alpinistko) v svetovnem merilu uveljavljenih alpinistov. Ponovitev je bilo vedno več predvsem zato, ker je bila prav Zajeda »vstopnica« v sicer neuradno združbo najboljših, saj je

bilo število ponavljalcev še dolgo »statistično« obvladljivo. Takrat se je namreč že resno govorilo o Himalaji in vsakdo, ki je želel v ta »klub«, je skušal preplezati tudi Zajedo.

Z uveljavitvijo zimskega alpinizma, predvsem pa z vedno večjo veljavo zimskih vzponov po najtežjih smereh v naših gorah, je prišla na vrsto tudi Zajeda. Tudi zimskih poskusov je bilo več, januarja leta 1974 pa je uspelo kamniški navezi Bojan Pollak, Stane Klemenc in Cene Kramar. Zajeda Šit je v klasičnem alpinističnem pomenu postala »obdelana«. Njena zgodba pa še zdaleč ni bila končana, saj z imenom in pomenom vendarle ostaja med »velikimi smermi« v slovenskih stenah, čeprav so ji prav v severni steni Šit druga za drugo rasle ob bok težke in tudi težje smeri; le malo-katera ji je dorasla po velikopoteznosti.

Naša plezalna družčina je bila v šestdesetih in sedemdesetih letih na ta konec zelo navezana. Zimski vzponi na Ponce, pomladno

Šite z melišč pod Kotovim sedlom

 Andrej Stritar

smučanje s Kotovega sedla, poletno plezanje v okoliških ostenjih, vse to je zaznamovalo naše bivanje v teh gorah. Tudi s kakšno pomembnejšo izjemo, predvsem takšno, ki je bila vezana na Šite. Prvega zimskega poskusa v Zajedi sta se lotila Den Cedilnik in Boro Krivic, a jima zaradi spleta okoliščin (vreme, oprema ...) ni uspelo. Nama z Borom je uspelo najti prehode v Zajedi vzporednih počeh in dala sva jim ime JLA, Ante Mahkota pa je z Nejcem Horvatom začel in potem z Borisom Grudnom dokončal steber, zdaj kot smer imenovan Steber Šit, od dna do roba stene. A tudi obiski v sami Zajedi tisti čas niso bili redkost. Vsaj dva osebna spomina me še nagovarjata.

Davnega poletja 1966 sva z Borisom Grudnom, kljub precej globokemu padcu prvega v navezi, ves čas sledila izvirnemu opisu smeri, torej po zajedi, brez poznejših – ne lažjih, a elegantnejših – obvozov, tri leta zatem pa sva z Marjonom (Marjanom Manfredo) smer preplezala v enem zamahu, varujoč le na stojščih, ne da bi vedela za pozneje tako

uveljavljeno kategorijo prostih ponovitev. Vse to seveda v »gojzarski« tehniki, kot bi dejal Tine Mihelič.

Kako je danes s Šitami, z njihovo Zajedo, z njihovimi smermi? Prav gotovo so še vedno izziv, če ne zaradi drugega, zaradi svoje alpinistom všečne postavnosti, vsaj malo pa tudi zaradi žlahtne zgodovinske patine. Kajti če ne vemo, kaj in kako je bilo včeraj, se bomo le stežka znašli v jutrišnjem dnevu.

Dostop: Od planinskega doma v Tamarju (1106 m) po markirani poti proti Jalovcu. Zapustimo jo na primernem mestu in se napotimo pod steno (1.30 h).

Sestop: Čez južna pobočja po travnatih in gruščnatih vesinah do neizrazite stezice, ki pelje desno mimo izrazite skalnate ostroge in skozi prostran dolec na Jalovško škrbino nad Jalovčevim ozebnikom. Zavarovana pot se strmo spusti k vznožju ozebnika. Do Tamarja 2.30 h.

Vodniška literatura: T. Mihelič, R. Zaman. Slovenske Stene. Didakta, 2003. ◉